

к. пед. н., доц. **Ситникова Ю. В.**
*Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова*

ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНО-СПРИЯТЛИВОГО МІКРОКЛІМАТУ В СУЧАСНОМУ ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Постановка проблеми. Українське суспільство продовжує перебудову сучасного державного устрою за європейськими цінностями, серед яких й принцип гендерної рівності та толерантності. Згідно цього принципу чоловіки та жінки мають рівні не тільки права й обов'язки, але й можливості, які відкривають рівний доступ до охорони здоров'я, освіти, управління й влади. А також рівні можливості досягти фінансову незалежність, реалізуючи професійні та особистісні інтереси та потреби людини. Осередком можливостей для професійного зростання людини є вищий навчальний заклад, завдання якого полягає в створенні соціально комфортного, зокрема, гендерно-сприятливого, мікроклімату для самореалізації особистісних й професійних прагнень чоловіків чи жінок.

Гендерно-сприятливий мікроклімат вищого навчального закладу окреслимо як стан міжособистісних стосунків між представниками різних статей, що виявляється через побудову стосунків на принципах гендерної рівності та толерантності, та допомагає спрямовувати діяльність колективу на ефективне вирішення виробничих або навчальних завдань. Водночас гендерно-сприятливий мікроклімат можна розглядати через емоційне забарвлення психологічних зв'язків суб'єктів навчального процесу, що виникає на основі їх симпатії, збігів характерів, інтересів, схильностей та розвивається у контексті гендерної чутливості¹. Загалом, гендерна чутливість, на наш погляд, сприймається як індикатор, який реагує на відхилення від рівноваги гендерного балансу, а також його підтримку. Словотворення «гендерно-сприятливий» слід розуміти, як такий, що допомагає відтворенню гендерного балансу та надає можливі механізми для створення умов для реалізації гендерних підходів в освітньому просторі.

Сучасні пріоритети освітнього простору змінюються на користь гуманізації і ключовим питанням стає формування особистості фахівця, а

---

¹ Ситникова Ю. В. Гендерні засади підвищення самоефективності майбутнього сучасного керівника як передумова формування гендерно-сприятливого мікроклімату організації / Ю. В. Ситникова // Освітній менеджмент: проблеми теорії та практики : монографія / за ред. Т. О. Дороніної. – Кривий Ріг : ТОВ ВНП «Інтерсервіс», 2014. – С. 220.

шляхи його рішення покладаються на вищу освіту. Вищій навчальний заклад має дотримуватись цих тенденцій та враховувати гендерні перетворення у суспільстві. Закладені на лаві студентського життя цінності та започатковані традиції матимуть суттєвий вплив на подальше професійне зростання та особисте задоволення життям, налагодження стосунків у виробничому колективі та родинному колі.

Отже, гендерно-сприятливим, ми вважаємо такий мікроклімат, який допомагає самореалізації особистості, тобто створює комфортні умови для формування особистісної гідності та саморозкриття студентства, нівелює вплив заздальгідь упереджених гендерних очікувань соціуму щодо представників тієї чи тієї статі, сприяє становленню громадської позиції майбутнього фахівця на засадах свободи й рівності та формуванню гендерно-відповідальної поведінки особистості.

Гендерно-відповідальна поведінка, за словами Н. Д. Світайло, – це скерованість вчинків, які базуються на чіткому розумінні рівноправ'я та поваги до кожної статі, неупереджене прийняття гендерних особливостей людини, а також усвідомлення наслідків власних дій і прийняття таких рішень, що запобігають негативним результатам цієї поведінки. Таким чином, «в основі гендерно-відповідальної поведінки лежать базові принципи і цінності рівності та свободи, а відповідальність у кінцевому розумінні є не що інше, як схильність людини поводити себе відповідно до загальновизнаних соціальних норм і цінностей та інтересів інших людей»².

Тож, основними факторами, що впливають на формування гендерно-сприятливого мікроклімату вищого навчального закладу нами визначено³:

- взаємини між студентами, між викладачами та між викладачами та студентами;
- особистість викладачів, стиль керівництва навчальним процесом та задоволеність ним;
- стиль керівництва навчальним закладом, загальні тенденції та традиції;
- ступінь задоволення характером міжособистісних стосунків;

---

² Формування у молоді гендерно-відповідальної поведінки (на прикладі українських ВНЗ): навчальний посібник /за заг. ред. Н. Світайло. – Суми : Видавництво РА «Хорошие люди», 2013. – С. 12 – Режим доступу : http://gender.at.ua/ld/2/203_forming.pdf

³ Ситникова Ю. В. Гендерні засади підвищення самоефективності майбутнього сучасного керівника як передумова формування гендерно-сприятливого мікроклімату організації / Ю. В. Ситникова // Освітній менеджмент: проблеми теорії та практики : монографія / за ред. Т. О. Дороніної. – Кривий Ріг : ТОВ ВНП «Інтерсервіс», 2014. – С. 220.

- рівень конфліктності між статевих відносин;
- рівень усвідомлення гендерної рівності;
- професійна та гендерна культура студентства та професорсько-викладацького колективів;
- зміст навчання та ступінь задоволення ним;
- умови навчання і побуту та задоволеність ними;
- умови розвитку гендерної ідентичності особистості;
- рівень лояльності та толерантності, повага до особистісної гідності;
- вміння створювати позитивний настрій.

Особливу роль у процесі формування гендерно-сприятливого мікроклімату вишу слід відвести професорсько-викладацькому колективу. Саме завдяки їх гендерній освіченості та зваженій і толерантній позиції процес гендерної соціалізації студентства відбувається поступово та ефективно. Вмілий педагогічний вплив та особистий приклад викладачів допомагають уникати гендерних конфліктів в аудиторії, формувати об'єктивну самооцінку та запобігати знеціненню власної вагомості у професійній сфері через приналежність до певної статі.

Значні зусилля щодо створення у вишах гендерно-сприятливого мікроклімату докладають також Гендерні центри, але проведене нами опитування засвідчило, що обізнаність студентства про гендер та усвідомлення гендерних знань досі залишається на низькому рівні. Заходи щодо висвітлення гендерних питань у суспільстві мають недостатню масовість, низький рівень заохочення студентства, недостатня їх поінформованість, мала кількість презентацій, виставок тощо. Також робота Центрів різних вишів потребує більшої консолідації та кооперації.

Таким чином, враховуючи результати проведено нами опитування та виходячи з зазначених факторів впливу окреслимо наступні шляхи щодо створення у вищому навчальному закладі гендерно-сприятливого мікроклімату:

- узгодження роботи усіх Гендерних центрів українських вишів, планування (на рік, на 5 років), організація та проведення спільних заходів;
- розробка маршрутів та проектів «Гендерна історія України», «Гендерні шляхи українського жіноцтва» й тощо;
- збільшення інформаційної підтримки та реклами діяльності Гендерних центрів у вишах (популяризація, активізація, інформатизація);
- розширення співпраці з Студентськими Сенатами вишів;
- залучення студентства до організації літніх таборів гендерної просвіти;

– залучення до роботи у Гендерних центрах чоловіків (студентів та викладачів).

Підсумовуючи вищевикладене, підкреслимо, що створення у вищому навчальному закладі гендерно-сприятливого мікроклімату є важливим його завданням, оскільки студентство це не тільки майбутнє нашої країни, майбутні фахівці, це ще й майбутні батьки, завдяки яким формуватиметься нове покоління, нові родинні цінності. Цінності в яких закладено любов та повага до іншого, вміння сприймати людину такою якою вона є від народження. І саме від того, якими соціальними знаннями вони будуть озброєні, залежатиме яке підґрунтя вони закладатимуть у свідомості своїх дітей, наскільки люблячими, гендерно-толерантними, гендерно-відповідальними й розуміючими батьками вони стануть.